

tuální témata. V tomto ohledu se mezi sebou vyspělé a méně vyspělé státy, zdá se, příliš neliší a vzdělávací politika na tuto problematiku nutně musí klást důraz.

V návaznosti na letní školu se ve dnech 1. a 2. září v Praze v prostorách Akademie věd České republiky uskutečnila ECSR Conference: *European Comparative Studies, na téma Quality and Inequality in Education*. Hned v úvodu byl předsedou ECSR, profesorem Peterem Blossfeldem z University of Bamberg, pozitivně oceněn fakt, že konání letní školy a konference v jednom městě, na shodné téma a v návaznosti na sebe vedlo k tomu, že letošní ročník konference byl ve srovnání s předešlými mnohem více zastoupen ze strany studentů a mladších vědeckých pracovníků (ve smyslu „junior researcher“). Tato skutečnost byla nejen z jeho pohledu obohacující pro všechny účastníky konference. K tomu je třeba doplnit, že mnoho studentských příspěvků (stejně jako v případě letní školy se jednalo o studenty doktorského studia) svou kvalitou již bez pochyby dosahovalo odborné úrovně příspěvků zkušenějších expertů. Na tomto místě si dovoluji uvést jména alespoň několika celosvětově uznávaných odborníků, kteří se ECSR konference zúčastnili: Harry Ganzeboom, Paul de Graaf, Robert M. Hauser, Jaap Dronkers, Péter Róbert, Irena Kogan, Karin Kurz, Petr Matějů. Mezinárodní složení účastníků konference umožnilo seznámit se s přístupy ke zkoumání a analýze problematiky vzdělanostních nerovností v jednotlivých státech.

Josef Basl

9. pracovní konference BIOGRAFU

Biograf, Borek u Suchomast, 19.–21. května 2006
<http://www.biograf.org/konference/program.htm>

Na pracovní konferenci se do blízkosti CHKO Český kras sjelo během víkendu přibližně 40 lidí a 2 psi. Vzhledem k zaměření samotného Biografu a povaze konference se zú-

částnili lidé z institucí, které věnují prostor různým přístupům ke kvalitativnímu výzkumu ve společenských vědách.

Poněkud netradiční pro sociologickou konferenci bylo vystoupení Vladimíra Andrlého, autora příspěvku s titulem *Společenská panství a království Boží: V čem se svět (ne)mění po konverzi na křesťanskou víru*, v němž autor přiblížil, jak a proč došlo k jeho konverzi, jaké jsou perspektivy a plány sociálního vědce poté, kdy uvěří v Boha. Příspěvek působil jako výpověď člověka, jehož optika vidění světa došla významného osobního zvratu. Tematikou víry a církvi se v průběhu dvou dnů zabírali i další účastníci.

Michaela Bartošová (FSS MU Brno / IVRIS) se v příspěvku s názvem *Věřící singles: reflexe víry a života mladých křesťanů* zaměřila na mladé lidi, kteří žijí bez partnera a sami sebe považují za aktivní křesťany. Jejím záměrem bylo popsat pojmání vlastní identity a s tím souvisejících problémů. Konfrontovala nárůst alternativních partnerských vztahů, které jsou spojeny s odkladem vstupu do manželství, s hodnotami křesťansky smýšlejících mladých.

Další vystoupení, v němž se objevilo téma náboženství, připravila Barbora Spalová (FSV UK Praha / FF UPA) pod názvem *Lokalizace Církve*. Zajímala se o tři oblasti (vesnice a menší město) v prostředí severočeského pohraničí, na nichž se snažila ukázat, jak církev lokálně interaguje se svým prostředím, jakým způsobem se snaží oslovovat obyvatele a jaký je vztah obyvatel k tomuto působení. Kladla důraz na identifikování různých strategií, které používá v kraji církev římskokatolická, dominikáni a baptisté formou promluv a konání. Každý z nich užívá odlišný postup k tomu, aby prosadil své hodnoty a víru, přiblížil ji a zprostředkoval. Musí kalkulovat s historií, hodnotovými orientacemi a normativním systémem rezidentů, způsobem interpretace a definování situace. Barbora Spalová nepřijela na setkání sama. Přijel s ní také její dvouletý syn Samuel.

Kvalitativní výzkum, který provádí Jan Paleček (Centrum pro teoretická studia UK /

AV ČR Praha) ve spolupráci se Zdeňkem Konopáskem a který nese jméno *Kdy je šílené mluvit s Bohem?*, se zaměřuje na „vztah“ lékařského vědního oboru psychiatrie a pomáhající profese, pastorační činnosti. Hlavní otázkou výzkumu je dekodování míst styku těchto dvou profesí, momentů, kdy člověk prožívá a reflektuje setkávání s Bohem, svatými, s různými zjeveními. Nakolik je takovýto prožitek záležitostí pro kněze či psychiatra? Co si z jejich reakcí odnáší člověk, který tento zážitek prodělal, a jak zpětně vnímá přístupy obou těchto odborníků? Shodují se psychiatr a farář na tom, že se jedná o patologickou záležitost nebo o reálnou náboženskou zkušenost? Za jakých podmínek, kdy a v jakých intencích? To jsou otázky, na které autor příspěvku prozatím odpovědi hledá.

Otázkou víry se zabírala ve svém nedělním vystoupení také *Tamah Sherman* (FF UK Praha). V příspěvku *„Prosím Vás, můžu se Vás na něco zeptat?“ aneb misionářské interakce po prvé a po sté* seznámila účastníky konference s výzkumem, v němž věnuje pozornost misionářům americké Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů (tzv. mormonům). Účastníkům přiblížila, jak jsou tito (současní) misionáři připravováni před cestou do země, v níž pak působí, jakými pravidly se řídí jejich misie, které věci do misie spadají a které již nikoliv. Autorka představila strategie, které používají k oslovování, strategie, které jsou užívány k tomu, aby udrželi zájem osoby, s níž vstupují do kontaktu, a způsob, jak přecházejí k samotné misijní činnosti, k diskusi o náboženství a získávání nových členů („proselytizing“). Proselytizing analyzuje na základě etnometodologické analýzy interakcí misionářů s těmi, kvůli nimž do ČR přijeli, a interpretace těchto setkání misionářů a jejich reflexe života v prostředí cizího státu.

Konference byla i neformálním setkáním. V kuloárech (prostorách fary) se probíraly i další projekty, jimiž se účastníci (nejen přednášející) zabírají, problémy, se kterými se setkávají při své pracovní činnosti, apod. Zdeňk Konopásek zmínil seznam časopisů, které používá FSV UK Praha pro své pracov-

níky (studenty a vyučující), v nichž se publikování započítává do celkové publikační činnosti. Poněkud trpce konstatoval, že ačkoliv je Biograf druhým nejrozšířenějším českým sociologickým časopisem, uveřejnění příspěvku v něm není do publikační činnosti na FSV UK započítáváno. Zdeňkem Konopáskem bylo apelováno na všechny účastníky, aby se i přes nepřízeň výše zmíněného seznamu snažili své příspěvky pro Biograf připravovat. Mezi další diskutované otázky patřila možnost získat impact factor v situaci, kdy jediným českým sociologickým periodikem zahrnutým do Journal Citation Reports (JCR) – Social Science Edition (SSE) je Sociologický časopis, což může také vůči publikování v Biografu působit demotivačně. Diskutováno bylo čerpání z grantů, metodologické problémy při provádění výzkumů atd. Při sobotní návštěvě pohostinství ve vedlejší obci došlo na hraní na klavír, zpěv a další formy zábavy. Ale zpět k hlavní náplni setkání, k jednotlivým příspěvkům.

Lenka Slepíčková (FSS MU Brno / IVRIS) vystoupila s příspěvkem *Neploďnost a nedobrovolná bezdětnost jako téma sociologického zkoumání*, v němž se pokusila nastínit problematiku lidí, kteří nemohou mít děti. Zaměřila se na to, jak svou identitu pojmají oba partneři, jak k problému přistupují muži a ženy v těchto párech, jak tito lidé pracují se svým stigmatem a zdali jej tak chápou oni a jejich blízké okolí.

Jana Havlíková (VÚPSV Brno / FSS MU Brno) si pro své vystoupení vybrala téma mladých nezaměstnaných absolventů středních škol, kteří jsou dlouhodobě nezaměstnaní a jsou registrováni na (brněnském) úřadu práce. V příspěvku s názvem *Přechod z mládeži do dospělosti v podmínkách dlouhodobé nezaměstnanosti perspektivou human agency (jedné z dimenzí životního běhu)* přiblížila obecný koncept human agency a na třech kazuistických případech nastínila strategie mladých, kteří se staví různě k přechodu do dospělosti.

Téma pracovního trhu bylo obsaženo i v příspěvku *Michala Nekorjaka* (FSS MU Brno / IVRIS), který se ve své práci zajímá o ci-

zince pracující na území České republiky. Posluchačům přiblížil klientský systém, který funguje na trhu nelegální práce v případě ukrajinských migrantů. Migranti používají klientského systému jako strategie, s níž se mohou na trhu práce uplatnit. Posluchačům představil pyramidální model klientského systému, jehož základnu tvoří zaměstnanci (převážně v sektoru stavebnictví), kteří jsou podřízeni klientům. Slovem klient je v tomto případě myšlena osoba, která práci zprostředkovává, často spolupracuje se zaměstnancem již na Ukrajině, a dále se o zaměstnance, samozřejmě proto, že z toho má vlastní finanční prospěch, „stará“ na území ČR. Na vrchol této pyramidy pak autor staví mafii, která funguje jako ekonomicko-administrativní (zištný) opatrovník. Pro svůj příspěvek autor zvolil název *Klientský systém a ukrajinská pracovní migrace do České republiky*.

O migraci, ovšem v jiných souvislostech, mluvila i Marie Černá (FSV UK Praha / Ústav pro soudobé dějiny AV ČR), která se ve své práci s názvem *Kudy na západ: Cestování a moc v reálném socialismu* zaměřila na lidi toužící během normalizace vycestovat do zahraničí. V její interpretaci rozhovorů s osobami na obou stranách tohoto procesu (žadatelé – politicko-straničtí funkcionáři) byl kladen důraz na moc, která byla přítomna v těchto interakcích, a na strategie, které žadatelé používali, aby byla jejich žádost úspěšná. V závěru vystoupení identifikovala tři strategie – jako první volbu nevyjet, druhou bylo podvolení se tehdejšími požadavkům (např. vstup do strany), pro třetí je charakteristické nevnímání represivní moci (ze strany žadatele je proces chápán jako legitimní součást tehdejšího politického systému).

Tomáš Čížek (SOÚ AV ČR) si pro posluchače připravil prezentaci *Současné podoby archivu kvalitativních dat Medard*, v níž referoval o změnách, které se archivu týkají. Ten je od roku 2005 součástí Sociologického datového archivu SOÚ AV ČR. Autor připravuje novou elektronickou podobu a ve svém krátkém příspěvku informoval posluchače o procesu příjmu a výdeje dat, o podmín-

kách, za nichž může výzkumník data ukládat a používat data již v archivu obsažená. Své vystoupení označil za krátkou agitační informaci. Archiv je v současnosti dostupný na adrese <http://medard.soc.cas.cz>.

V neděli ráno zahájila program Kateřina Nedbálková (FSS MU Brno / IVRIS) příspěvkem *Soukromá disciplinace veřejných toalet*, který navazoval na její disertační práci. Na základě setkání s toaletářkou během své předešlé výzkumné činnosti začala chápat veřejné toalety jako místo, kde moc, očekávané a požadované způsoby chování a vystupování jsou jednak dohlíženy osobou, která je zde od toho zaměstnána, na druhou stranu sami návštěvníci pravidla dodržují a vyžadují. Upozornila, jak jsou okolím chápáni lidé, kteří dostanou označení deviant, protože se z hlediska prostoru toalety chovají (podle dozorce a těch „normálních“) ne-správně, patologicky. Autorka se zaměřila na to, jak jsou tyto („deviantní“) lidé chápáni osobou, která má prostor kontrolovat a dozorovat, jak chápe toaletářka sama svou roli, jak s návštěvníky vychází, jaká jsou riziková a naopak kooperační místa v těchto interakcích.

Poslední dva příspěvky konference od Slávky Ferenčuhové a Petra Kouřila měly společně využít kvalitativního rozboru dokumentů. *Slávka Ferenčuhová* (FSS MU Brno / IVRIS) si ve svém vystoupení s názvem *Představy ideálního Brna – Urbanne plánovanie od roku 1989* vzala za hlavní dokument svého zájmu a interpretace strategickou koncepci rozvoje města Brna (tzv. Strategie pro Brno) z roku 2002. Představila základní přístupy urbanistického plánování a jeho proměny po roce 1989 v rámci ČR, aby se později snažila identifikovat protichůdná a rozporná tvrzení, která se ve Strategii objevují. Do Strategie implementovali představitelé města a jimi oslovení odborníci ideální podobu města (snad i ideálního obyvatele a návštěvníka) pro budoucnost, přičemž se ne vždy vyrovnávají disproporce mezi majoritou a minoritami žijícími na území města. A to i přesto, že toto vyrovnání je v dokumentu označeno jako jeden z cílů.

Petr Kouřil (FSS MU Brno) při svém vystoupení s názvem *Tradiční lidová kultura v péči kulturní politiky* analyzoval hlavní dokumenty ČR a v návaznosti na to i dokumenty přijaté v důsledku zapojení ČR do EU, které se věnují definování tradiční lidové kultury, její ochrany a „konzervace“ v ucelené koncepci převedené do „cultural policy“. Hlavní problém spatřoval v tom, nakolik může dnes stát (kdy hranice, národ a lidovost nabyly odlišné podoby) regulovat z center svou kulturní politikou tradiční lidovou kulturu, která má spíše spontánní a těžce manipulovatelný charakter. Kulturní politika státu se podle autora zaměřuje především na vytvoření souboru tradic a zajímavostí charakteristických pro určitou geografickou oblast, jejich sepsání a prezentaci široké veřejnosti.

Setkání samo umožnilo účastníkům prezentovat výsledky (u některých zatím částečné) jejich (především doktorandských) prací. Vystoupení umožnilo získat kritickou a konstruktivní reflexi záměrů, postupů a interpretací výsledků badatelských prací jednotlivých účastníků. Přínosem byla možnost navázání kontaktů s lidmi, kteří se na společenskovědní práci dívají obdobným pohledem, optikou kvalitativní sociologie, nejednou se při večerních neformálních setkáních vyskytovalo téma hledání pracovního místa a dalších osobních starostí. Ze strany doktorandů byla také oceňována možnost získat v přátelském a příjemném prostředí „bod“. Účastníci, jejichž instituce sídlí ve velkých městech, prožili tři dny v krásném přírodním prostředí fary v malé obci na kopci. Na své si tedy přišel nejen mozek, ale i tělo (především pak plíce). Pokud bude časopis *Biograf* vycházet i za rok a na něj navázané akce se budou konat, bude možné se zúčastnit již desáté pracovní konference.

Miloš Delín

Zpráva o osmé globální konferenci Mezinárodní federace pro stárnutí (International Federation on Ageing)¹

Kodaň, 30. května – 2. června 2006

Konference, která se konala pod záštitou dánské královny Margarety II. a lokální seniorské organizace DaneAge na přelomu května a června 2006 v Kodani, byla interdisciplinárním setkáním expertů, lokálních politiků a zástupců seniorů z pěti kontinentů. Toto setkání s titulem „Global Ageing: the North – South Challenge“ představovalo jedinečnou přehlídku kontrastů témat, zájmů a cílů jak mezi zúčastněnými aktéry a zájmovými skupinami, tak mezi disciplínami. Vedle šesti plenárních zasedání probíhalo čtyřdenní jednání v celkem 120 paralelních sekcích. Tomuto širokém prostoru jasně dominovala témata vázaná na nejnovější trend chápat problematiku seniorů v pojmech lidských práv – empowerment, participace a inkluze a otázky věkové diskriminace. Mezi nejčastěji referovaná témata patřily: násilí na seniorech, sociální exkluze a chudoba, (ne)formální péče o seniory, důsledky migrace na život ve stáří a stárnutí populace, otázky celoživotního vzdělávání, zaměstnávání a důchodová politika. Podobně jako i na dalších nedávných oborových setkáních (např. loňská konference British Society for Gerontology), se i zde objevila speciální sekce věnovaná novému sociologickému tématu spirituality a jejímu (pozitivnímu) vlivu na životní pohodu (*well-being* a *wellness*). Toto spektrum odhalilo, že česká sociologie stáří v tematické pestrosti bohužel značně zaostává.

Kongres se nesl především v duchu snahy o změnu dikce, s jakou se o seniorských otázkách pojednává. Opakovaně bylo několika přednášejícími i diskutanty konstatováno, že se k seniorům již nestavíme jako k „problému a zátěži“, ale jako ke „zdroji“. Zajímavé bylo, že se dařilo vybalancovat tento přechod bez ultra-liberální individualizace zodpovědnosti za stáří, tak často patrné z diskusí o aktivním stárnutí v evropském kontextu. Hlavní zásluhu na tom má bezpochyby glo-